

Egeprocessions- spinder

(*Thaumetopoea processionea*)

Branchearbejdsmiljøudvalget Jord til Bord

Egeprocessions-spinder

(*Thaumetopoea processionea*).

Udbredelse¹:

Egeprocessionsspinderen er en natsværmer som er almindeligt forekommende i stort set hele fastlands-Europa. Den lever – som navnet også antyder – i egetræer, især i stilkeg og vintereg, hvor dens larver ernærer sig ved at spise blade og knopper. Spinderen kan i larvestadiet afløve eg til hen i juni-juli, hvilket kan være et mere skadeligt tidspunkt end de velkendte afløvninger tidligt på foråret.

Natsværmerarten er dog mest frygtet, fordi larven i sine tre sidste stadier er udstyret med nogle mikroskopiske 'brandhår' som frigives ved hudskifte. Brandhårene indeholder proteinet thaumetopoein, som kan udløse kraftige allergianfald hos især mennesker og hunde, men også hos heste. Se mere under afsnittet "Forholdsregler".

Det er derfor vigtigt at vide, hvordan du skal forholde dig, hvis der er risiko for, at du kommer i kontakt med egeprocessionsspinderens larve.

Arten har fået sit navn på grund af larvernes selskabelige levevis. De lever sammen i et fællesspind – eller 'rede', placeret på stamme eller grene. Larvernes reder inkluderer sjældent blade, og spindet findes normalt ikke på andre strukturer (hegn, bænke, vægge), som man ser det hos spindemøl. Når larverne flytter sig rundt i træerne eller fra et træ til et andet for at spise, foregår det oftest om natten og i tæt formation som én lang procession. Der kan være 10-100.000 larver på et enkelt træ.

Egeprocessionsspinderen har gennem årene bevæget sig nordpå fra de lunere områder i Mellem- og Syd-europa og regnes nu for hjemmehørende art i bl.a. Holland og i Tyskland, hvor den blev registreret første gang i 1826. I Tyskland er den især udbredt i delstaterne Bayern, Sachsen-Anhalt, Nordrhein-Westfalen samt i Berlin².

Fig. 1 Rede med egeprocessionsspindere.
Ferenc Lacatos, University of Sopron, Bugwood.org

Fig. 2 Processionering. Natalia van D, Shutterstock

¹ Udbredelse og biologi: Videntjenesten, Københavns Universitet. Hans Peter Ravn, Iben Thomsen, Per Stadel Nielsen m.fl.
² Julius-Kühn-Institut, Tyskland

Nordligste levedygtige bestand findes i hhv. Altona i midten af Hamborg og i Norderstedt, 20 km nord for Hamborg. Der er fundet enkelte hunner i Flensborg og Schleswig, men det formodes at være individer, som er kommet med tømmer, flis eller lignende³.

EPS findes desuden i Storbritannien, hvortil den er kommet sammen med importerede større park-træer, hvor den især i og omkring London volder store problemer.

Egeproceessionsspinderens hun har ingen sugesnabel, kan ikke tage føde til sig, og lever kun i få dage. Den skal derfor efter udklægningen lægge sine æg inden den dør. I denne periode bevæger den sig i stille vejr kun ca. 20 – 30 meter fra udklægningsstedet, lidt længere i blæsevejr. Sandsynligheden for at den kommer til Danmark ad naturlig vej i nærmeste fremtid er derfor ret lille.

Til gengæld er der en vis risiko for, at den kan komme ind i landet sammen med mellemstore planteskoletræer, på samme måde som i Storbritannien. Og har den først etableret sig, er det en besværlig gæst at komme af med igen⁴.

Fig. 3 Udklægget egeproceessionsspinder.

Gyorgy Csoka, Hungary Forest Research Institute, Bugwood.org

Biologi:

Egeproceessionsspinderen er i færdigudviklet stand en natsværmer med et vingefang på 27 – 35 millimeter. Vingernes farve veksler mellem sølvgrå og støvet brun. Det skal understreges, at den færdigudviklede natsværmer er fuldstændig ufarlig for dyr og mennesker.

Overvintring:

Overvintringen sker som æg. Den voksne hun placerer dem i et såkaldt ægspejl – 30-200 æg tæt sammen, oftest i 6-7 rækker og dækket af hunnens bagkropshår eller skæl. Ægspejl findes oftest i trækronens sydside og på årsskud og fjorårsskud, og er stort set umulige at opdage. Efter overvintring sker udklækningen af larver fra en gang i april og ind i maj, afhængig af temperaturforholdene.

Fig. 4 Nyudklækkede larver, 1. stadie, endnu siddende på ægspejl.

Louis-Michel Nageleisen, Département de la Santé des Forêts, Bugwood.org

Fig. 5 Færdigudklægget ægspejl.

Gyorgy Csoka, Hungary Forest Research Institute, Bugwood.org

³ Landwirtschaftskammer Schleswig-Holstein, Abt. Pflanzenbau, Pflanzenschutz, Umwelt

⁴ Andrew Hoppit, UK Forest Research

Pupper og voksne natsværmere:

Forpupningen finder sted i reden fra sidst i juni til midt i juli. Puppethiden varer 3-5 uger. De voksne natsværmere klækker fra slutningen af juli – i hvert fald i vores nabolande. Hannerne klækker en til to dage før hunnerne. De voksne har ingen sugesnabel, tager ikke føde til sig og lever kun få dage

Flyvetidspunktet er fra midnat og frem til kl. 6 med størst aktivitet mellem kl. 1 og 2.30. Hunnerne parer sig som regel umiddelbart samme nat, som de er klækket – ofte inden vingerne er helt oppumpede. Æggene lægges også med den samme – eller anden nat efter klækning. Hunnerne dør, når alle æg er lagt.

De seks larvestadier:

Efter udklækning af æggene gennemløber larverne nu seks larvestadier, hvor de tilbringer det meste af dagen selskabeligt sammen i et fællesspind eller 'rede'. Hen under aften bevæger de sig i samlet procession til bladene i kronen for at fortære disse.

De sene larvestadiers rede er oftest placeret på stammen eller på kraftige grene. I varme somre kan reden være placeret nær jorden eller sågar i et hul i jorden. Larverne er fuldvoksne sidst i juni og juli og når her en længde på 3-4 cm.

Larvestadie 1 – 3:

I larvens første tre stadier er den stadig forsynet med tynde hår, som ikke er brandhår. Larven udgør i disse stadier ikke nogen risiko for mennesker og dyr, men er et let offer for fugle og flagermus.

Fig. 6 Egeprocessionsspinderens larve med udviklede brandhår. Sharon Padanilam, Shutterstock

Larvestadie 4 – 6:

Larven går nu fra at have en rødlig farve, til at blive mere mørkegrå. Her udvikler den desuden sine op mod 60.000 brandhår. Brandhårene har en tykkelse på 0,2 mm og indeholder proteinet *thaumetopoein*. Thaumetopoein er stærkt allergifremkaldende for mennesker, hunde, katte m.v.

Et enkelt brandhår er nok til at fremkalde kløe og udslett, hvis det kommer i kontakt med huden. Larven udskifter hårene gennem perioden, og de løse hår er så lette, at de kan drive med vinden. For især hunde er det et problem, hvis hårene finder ind i snuden. Her kan de forårsage sårdannelser og derpå følgende nedbrydning af væv.

Fig. 7 Larver i procession på afpillet gren. Louis-Michel Nageleisen, Département de la Santé des Forêts, Bugwood.org.

I det sidste larvestadie forpupper larven sig i juni-juli og udklækkes i august som natsværmer. Efter at den udklækkede natsværmer er fløjet fra reden, bliver reden hængende på træet eller stammen, hvor den kan sidde i adskillige år.

Fig. 8 Tom rede. Haruta Ovidiu, University of Oradea, Bugwood.org

Forladte reder:

Brandhårene bevarer deres allergifremkaldende egenskaber i op til syv år. Vær derfor meget opmærksom på nedfaldne reder, eller reder i træer som skal beskæres eller fældes.

Livscyklus for egeprocections-spinderen i Sydengland:

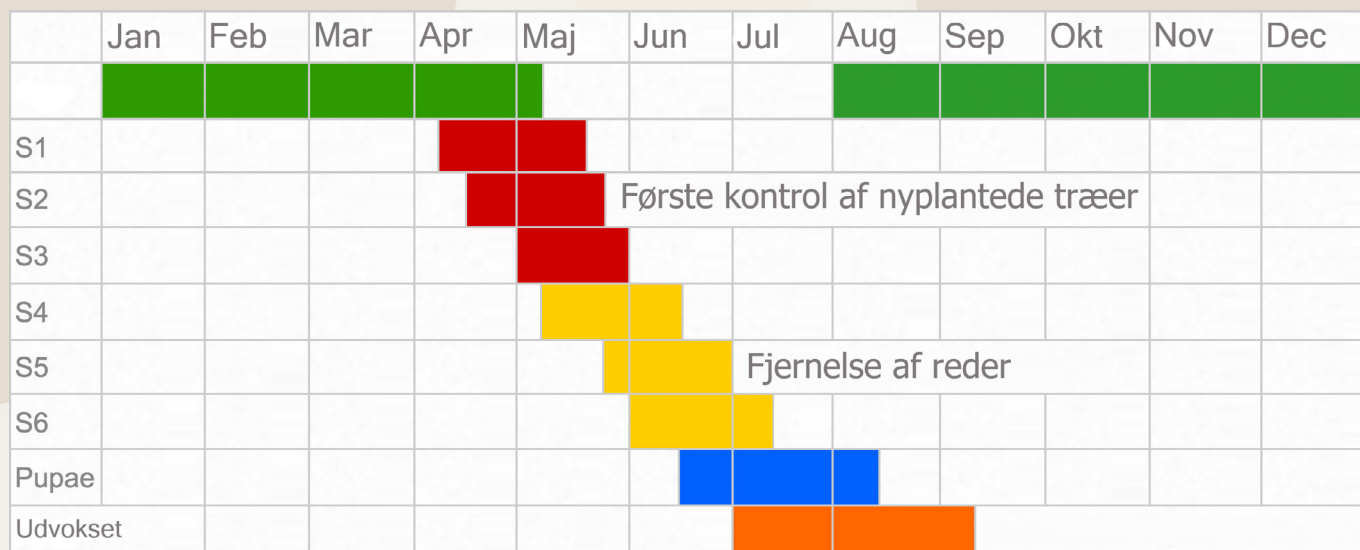

Fig. 9 Egeprocections-spinderens livscyklus. Andrew Hoppit, UK Forestry Commission

Fig. 10 Måneplet (*Phalera bucephala*)

Fabio Stergic, Università di Udine, Bugwood.org.

Fig. 11 Fyrreprocections-spinder (*Thaumetopoea pinivora*). Roy Poloi, Shutterstock.

Forvekslingsmuligheder:

Egeprocections-spinderens larve kan forveksles med hhv. spidemøl (*Yponomeuta spp*) og måneplet (*Phalera bucephala*). Spidemøl lever ikke kun på egetræer og har ingen hår.

Måneplet tager gerne for sig af egetræer, den er til gengæld ikke grå, men har gul/orange striber på tværs af kroppen. Måneplet kan også findes på andre løvtræer.

Vær også opmærksom på fyrreprocections-spinderen (*Thaumetopoea pinivora*), som i Danmark dog kun findes lokalt ved Dueodde på Bornholm.

Allergisymptomer:

Fig. 12 Skader på hud.

Jan Samanek, Phytosanitary Administration, Bugwood.org

Kontakt med brandhår fra egeprocessionsspindere kan give alt fra kløende udslett over eksem til alvorlige allergianfald, alt efter mængden af kontakt og den enkelte persons reaktion.

Umiddelbare symptomer kan være kløe, rødme af huden og blæredannelse. Indåndes hårene, kan det give irritation i de øvre luftveje, med derpå følgende åndedrætsbesvær. Sluges hårene, kan følgerne være hævede slimhinder og halsbetændelse.

Fig. 13 Øjenskade. Audrius Merfeldas, Shutterstock.

Ved brandhår i øjnene kan følgerne være stærkt hævede øjenlåg og øjenkatar. Generelle reaktioner som feber og utilpashed samt anafylaktisk shock er også beskrevet.

Fig. 14 Skader på hundesnude.

Vach cameraman, Shutterstock.

FORHOLDSREGLER:

For det første: Undgå enhver form for kontakt!

Hvis du har været i kontakt med brandhår:

- Fjern forsigtigt synlige brandhår med f.eks. tape.
- Tag inficeret tøj af udendørs, put det i en plastic-sæk og hæld det forsigtigt i vaskemaskinen. Vask ved min. 60°.
- Lad fodtøj blive udendørs og rengør det i fri luft.
- Tag bad og vask hår, ansigt og hænder grundigt.
- Ved mistanke om brandhår i øjnene: Skyl med vand og kontakt læge
- Rengør forurenede genstande, såsom bilsæder, taske/rygsæk, tæppe m.v. omhyggeligt.

Er du i tvivl, kontakt læge eller giftlinjen på Bispebjerg hospital.

Scan QR-koden og læs mere om forholdsregler og brug af værnemidler:

Scan QR-koden og se video, der illustrerer:

- 1) brug af værnemidler
- 2) arbejdets udførelse og
- 3) bortskaffelse af reder.

[Her](#) er udarbejdet understøttende tekst til videoen.